

www.ketab.ir

چلچراغ خاموش پاریس

زندگی‌نامه‌ی چهل نفر از برجستگان جهان
هنر، ادب و فرهنگ در سه قرن اخیر

سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران

55105

نام پیدائش اور کنیت:

ليبرن جلد ۱

مشخصات نشر:

میراث (کتاب)، ۲۹۴

385

١٧٨ ملحق مع: (٢) ١١/٤ × ١١/٤ م

512

وضعیت شهرستان بهر

دہلیت کی

نشر الیوم: انتشارات، دریاب نو، خیابان نیکم، کوچه‌ی علامی، پلاک ۷
شماره: ۶۶۵۰۰۲۹

عنوان: چهلچراغ: رقص بالاس: زندگی نامی: چهل چراغ برجستان جوان
همراهی و فرهنگ در سده قرن اخیر

پدیدآورنده:	بیژن جلی
مدیر هنری و طراحی گرافیک:	فاطمه رضایی
حروف چینی:	فرحناز رسولی
صفحه‌آرا:	الهام زرگران
لیتوگرافی:	چاپ صنوبر
چاپ متن و جلد:	چاپ صنوبر
صحافی:	فرنگر
توبت چاپ:	اول: ۱۳۹۲
شمارگان:	۴۰۰۰ نسخه
بها:	۲۰۰۰۰ تومان
شابک:	۹۷۸-۹۶۶-۲۸۲۲-۰۸-۹

همه‌ی حقوق این اثر، برای نشر الکا محفوظ است

فهرست

۱۱	پیش‌نویس
۱۵	انقلاب فرانسه
۱۹	آرام‌گاه‌های معروف اروپا
۱۹	پیر لاشیز
۲۱	مون پارناس
۲۱	معبد پانتئون
۲۳	۱. ژان دو لافونتن
۲۵	۲. مولیر
۲۷	۳. ولتر
۲۹	۴. ژان ژاک روسو
۳۵	۵. الکساندر تئودور برونیار
۳۷	۶. اگوست گنت
۳۹	۷. انوره دو بالزاک
۴۳	۸. الکساندر دوما
۴۷	۹. ویکتور هوگو
۵۵	۱۰. بارون اوسمان
۵۷	۱۱. فردریک شوپن
۶۱	۱۲. شارل بودلر
۶۵	۱۳. گروستار ایفل
۶۹	۱۴. ادوارد مانه

۷۳	۱۵. بل سزان
۷۹	۱۶. کلود مونه
۸۵	۱۷. آلفونس دوده
۸۷	۱۸. امیل زولا
۸۹	۱۹. ژان دو مویسان
۹۱	۲۰. اسکار وایلد
۹۵	۲۱. پیران کیری
۹۷	۲۲. جانی کوکس
۹۹	۲۳. مارکیز بروس
۱۰۳	۲۴. برتراند راسل
۱۰۵	۲۵. سامرست موم
۱۰۷	۲۶. آندره سیترونی
۱۱۱	۲۷. گیوم آپولینر
۱۱۵	۲۸. آمادئو مودیلیانی
۱۲۹	۲۹. ژان کوکتو
۱۳۱	۳۰. ماکس ارنست
۱۳۷	۳۱. بل الوار
۱۴۱	۳۲. میکال آنجل آستوریاس
۱۴۵	۳۳. آندره مالرو
۱۴۷	۳۴. صادق هدایت
۱۵۳	۳۵. جهانگیر نانا
۱۵۵	۳۶. ژان پل سارتر
۱۵۹	۳۷. ساموئل بکت
۱۶۱	۳۸. میمون دو بوآر
۱۶۳	۳۹. اوژن یونسکو
۱۶۵	۴۰. غلامحسین ساعدی
۱۶۷	درباره‌ی نویسنده

توروز امسال (۱۳۹۳)، سه سالی است که عید سال نو را در پاریس می گذرانم. محل اقامتم در خیابان «گامبتا»^۱ و در «منطقه‌ی بیستم پاریس»^۲، درست در یک صد قدمی دیوار غربی آرامگاه معروف و بزرگ «پر لاشز»^۳ قرار دارد، به گونه‌ای که از پنجره‌ی اتاقم، همواره درختان سرسبز و زیبای این باغ ۴۳ هکتاری را می بینم. گاهی برای قدم زدن و رفع خستگی، و گاهی نیز برای عبرت آموزی، سری به آن جا می زنم.

دیدن این همه مزارهای کوچک و بزرگ، ساده و مجلل، از آدم‌های کوچک و بزرگ، گم‌نام و مشهور، و نگاهی به اسامی آنانی که در این جا خفته‌اند، نمایانگر بخش دیگری از افسانه‌ی هستی و نیستی آدم‌هاست که هر بیننده‌ای را به اندیشیدن وامی دارد و مرا نیز، به فکر نوشتن یادداشت‌هایی در این باره انداخت.

به جز این گورستان، آرامگاه‌های بزرگ و معروف دیگری نیز در پاریس، به نام‌های «مون پاراناس»^۴، «پاسی»^۵ و «معد پانتئون» وجود دارند که تعدادی از مشاهیر و شخصیت‌های تأثیرگذار بر فرهنگ و تمدن جهان را در خود جای داده‌اند.

گرچه خیلی بیش‌تر دوست دارم درباره‌ی زندگی و آدم‌های زنده بنویسم، ولی با دیدن این باغ، و کمی تأمل در پیشینه‌ی اجتماعی، هنری و فرهنگی شهر پاریس، نمی‌شود از آن به سادگی گذشت و از جذابیت‌ها و ویژگی‌های پندآموزش، سخنی روایت نکرد.

بازنویسی کوتاه زندگی‌نامه‌ی چهل نفر از بزرگان و مشاهیر جهان در سه سده‌ی اخیر، خود دارای نکات و ظرافت‌های بسیاری است که برای خواننده‌ی ایرانی ممکن است آموختنی و سودمند افتد... امید که چنین باشد.

این دوره‌ی ۳۱۵ ساله، یعنی از سال ۱۶۲۱ تا ۱۹۳۶ - مقارن ۱۰۰۰ تا ۱۳۱۵ خورشیدی ایرانی که از تاریخ تولد اولین تا آخرین نفر از شخصیت‌های نام برده شده در این دفتر است، تنوع و گوناگونی شخصیت‌ها و آثارشان، این جذابیت را فراهم

1. Avenue Gambetta

3. Le Cimetiere Du Pere Lachaise

5. Passy Cimetiere

2. Paris 20e Arr

4. Mont Parnass

6. Temple de Pantheon

می‌آورد که هر خواننده، زمینه‌ی مورد علاقه و شخص مورد توجه خود را بیابد و سرچشمه‌ی پژوهش و مطالعات خود قرار دهد.

در این سه قرن، کشور ایران نیز دوره‌ی خاصی از تاریخ پرفرازونشیب ده‌هزارساله‌ی خود را پشت سر می‌گذاشت. شروع این بازه، هم‌زمان با اواخر عمر شاه‌عباس صفوی (۵۴ سالگی او) و در پی آن، درگذشت وی در ۶۰ سالگی (سال ۱۶۲۷ میلادی) است و پایان آن، به سال‌های آغازین سلطنت پهلوی در ایران (سال ۱۳۱۵ خورشیدی) یا ۱۹۳۶ میلادی نیز هم‌زمان با سال‌های آغازین جنگ دوم جهانی در اروپا می‌انجامد.^۱

خواننده‌ی جست‌وجوگر و علاقه‌مند، خود می‌تواند دلایل تفاوت فاحش بین جوامع پیشرفته‌ی امروز و کشورهای عقب‌نگه‌داشته‌شده را با مقایسه‌ی رویدادهای مهم هم‌زمان، و نیز پژوهش در شخصیت‌ها و مقایسه‌ی فرهنگ‌سازی و نوع فرهنگ‌پروری آنان، پاسخ مناسب برای بسیاری از پرسش‌های تکرارشونده و بدون پاسخ‌مانده‌ی تاریخی و اجتماعی را به‌روشنی دریابد. این دریافت، خود نیز انگیزه‌ای برای آغاز پژوهش‌های ژرف‌تری خواهد شد.

سرفصل رویدادهای مهم در این ۳۱۵ سال، در ایران چنین بوده است:

۱. انقراض سلسله‌ی صفوی در سال ۱۱۲۵ هجری قمری (۱۷۱۳ میلادی)
۲. آغاز و پایان دو سلسله‌ی افشاریه و زندیه در ۱۱۴۸ هجری قمری (۱۷۳۶ میلادی) و سقوط زندیه در ۱۲۰۹ هجری قمری (۱۷۶۵ میلادی)
۳. آغاز سلسله‌ی قاجار در ۱۲۰۹ هجری قمری (۱۷۹۵ میلادی) و پایان آن در ۱۳۴۴ هجری قمری (۱۹۲۶ میلادی)
۴. آغاز و پایان سلسله‌ی پهلوی از ۱۳۰۴ تا ۱۳۵۷ خورشیدی (۱۹۲۶ تا ۱۹۷۹ میلادی)

در دل این سرفصل‌ها، رویدادهای مهمی مانند انقلاب مشروطه، جنگ ایران و عثمانی، جنگ‌های ایران و روس، و تحمیل بعضی از قراردادهای ننگین و خائنه‌ی حکومت‌های وقت که منجر به ازدست‌رفتن بخشی از حقوق ملت و بخشی از اراضی کشور ایران شده است، دیده می‌شود.

هم‌چنین، تقارن فاجعه‌ی کورکردن نزدیک به بیست‌هزار تن از مردم بی‌گناه و مظلوم کرمان به دست آغا محمدخان قاجار (بنیان‌گذار سلسله‌ی قاجاریه) در

۱. سال‌های ۱۹۳۹ تا ۱۹۴۵ میلادی

حادثه‌ی حمله به شهر کرمان در سال ۱۰۲۸ هجری قمری یا ۱۷۹۴ میلادی (۲۲۰ سال پیش) با تولد فردریش کروپ،^۱ سازنده‌ی اولین چرخ‌دنده‌ی فلزی در کشور آلمان که انقلابی بزرگ در صنعت به وجود آورد و خود به بزرگ‌ترین صنعت‌گر کشورش بدل شد، درخور اندیشیدن است.

نحوه‌ی برخورد حاکمان با اندیشمندان و فرهیختگان این سرزمین نیز در هر دوره‌ای، درخور توجه است. ژرف‌اندیشی در چگونگی انتقال قدرت در سه قرن یادشده در تاریخ ایران، و نیز برخورد حاکمان جدید با شکست‌خوردگان و اگذارندگان قدرت، چنان فکربرانگیز است که گویی یک دستورالعمل واحد از ابتدا وجود داشته که در این نقل‌وانتقال‌ها همیشه نوعی شتاب‌زدگی، خشونت ناشی از سلیقه‌ها و کینه‌ورزی‌های شخصی، بر منطق و میهن‌دوستی پیشی گرفته، تا آن‌جا که انتقال قدرت با خود، ویرانی‌های غیرقابل‌جبرانی در پی داشته است. در مقایسه‌ی کوتاهی با انقلاب فرانسه که امروز پس از دویست‌واندی سال، هنوز آثار حراست و ارزش‌گذاری و حفاظت از آثار فرهنگی و معماری دوره‌های گذشته را می‌توان دید، با جوامع عقب‌نگه‌داشته‌شده که درست برعکس آن، تا ده‌ها سال، روند ویرانی و تخریب به نحو چشم‌گیری ادامه داشته است، این تفاوت، بیش‌تر قابل‌درک می‌شود.

برای نوشتن این کتاب، از منابع و امکانات زیر بهره گرفته‌ام:

۱. ویکی‌پدیا^۲ - دانش‌نامه‌ی آزاد
۲. مستندات بی‌بی‌سی^۳
۳. کتاب آرام‌گاه پر لاش، نوشته‌ی حوزه دو وال ورده^۴
۴. مقدمه‌ی کتاب: روی دیگر سکه، نوشته‌ی پاک‌سیما مجوزی.
۵. کتاب ده‌هزار سال تاریخ ایران، تألیف عبدالعظیم رضائی.
۶. مقدمه کتاب: ملال پاریس و (گل‌های بدی)، ترجمه‌ی استاد گران‌قدرم، آقای دکتر محمدعلی اسلامی ندوشن.
۷. از آقای مهندس جواد بافته‌چیان^۵ و هم‌سرشان، سرکار خانم کریستین لاریو^۶ که در بازدید بعضی از مکان‌ها، مساعدت و هم‌کاری کردند، بیش‌ترین سپاس را دارم.

1. Friedrich Krupp

3. B.B.C. Documentation

5. Le Fleurs de mal

7. Christin Lario

2. Wiki Pedia the Free Encyclopedia

4. Le Cimetiere Du Pere Lachaise, Jose De Val Verde

6. Ingenieur Javad Baftechian